

*Projekt „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji”
współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
realizowany przez Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich*

Seminarium

**„Ewaluacja – powód do obaw czy okazja do rozwoju?”
zorganizowane przez Instytut Rozwoju Służb Społecznych
we współpracy
z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Krakowie**

Warszawa, dn. 8 czerwca 2011 r.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Cztery generacje ewaluacji (1)

- **I generacja** - ewaluacja jako pomiar (zbieranie danych w oparciu o testy i ankiety).
- **II generacja** - ewaluacja jako opis/relacja (porównanie zgodności zrealizowanych zadań z zakładanymi rezultatami)
- **III generacja** - ewaluacja jako ocena (prezentacja osądu, w oparciu o który zapadają decyzje, kult badań ilościowych, dążenie do prawdy absolutnej)
- **IV generacja** - ewaluacja jako proces demokratyczny (włączenie do dialogu różnych interesariuszy, negocjowanie ostatecznego kształtu raportu, uwzględnienie aspektów prawnych, kulturowych, społ.-polit.)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Ewolucja funkcji ewaluatora

- **I generacja** - „mierniczy” (konstruuje i stosuje narzędzia badawcze)
- **II generacja** - „kontroler/buchalter” (kontroluje i rozlicza, relacjonuje)
- **III generacja** - „ekspert/autorytet” (osądza i wyrokuje)
- **IV generacja** - „konsultant/mediator/edukator” (w obustronnym procesie uczenia się, umożliwia autorefleksję oraz przejście z roli realizatora do roli obserwatora)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Cechy ewaluacji IV generacji

- stanowi narzędzie uczenia się i zarządzania projektem/programem/organizacją
- jest procesem ciągłym, interaktywnym, negocjowalnym
- współkreuje rzeczywistość
- rezultat pracy ewaluatorów stanowi nie tylko rzetelnie przeprowadzone badanie i fachowo napisany raport, ale również wszystkie procesy uruchomione przez jego obecność i podjęte działania

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Definicje ewaluacji (1)

- proces badania wartości projektu z zastosowaniem określonych kryteriów, mający na celu jego usprawnienie, rozwój lub lepsze rozumienie
- zbieranie, analiza, interpretacja oraz komunikowanie informacji na temat znaczenia i wartości projektu przy zwróceniu uwagi na zagadnienia istotne dla zainteresowanych
- relacjonowanie przebiegu oraz wyników badanych działań zarówno z pozytywnej jak i negatywnej strony

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Definicje ewaluacji (2)

Zgodnie z wytycznymi MRR w zakresie ewaluacji programów operacyjnych na lata 2007-13:

- ewaluacja to osąd (ocena) wartości interwencji publicznej dokonana przy uwzględnieniu odpowiednich kryteriów (skuteczności, efektywności, użyteczności, trafności i trwałości) oraz standardów
- osąd ten dotyczy zwykle potrzeb, jakie muszą być zaspokojone w wyniku interwencji oraz osiągniętych efektów
- ewaluacja oparta jest na specjalnie w tym celu zebranych i zinterpretowanych (w oparciu o metodologię badań społecznych) informacjach

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Składowe procesu ewaluacji

- **pomiar** - prowadzony zgodnie z metodologią badań społecznych
- **szacowanie wartości** - w oparciu o określone kryteria (ewaluacja ≠ ocena)
- **wnioski i rekomendacje**

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Czym ewaluacja nie jest - audyt

- sprawdzenie zgodności wykorzystania zasobów (gł. finansowych) z obowiązującymi przepisami prawnymi oraz określonymi procedurami i standardami
- odnosi się do funkcjonowania danej instytucji (jej legalności, celowości, gospodarności, rzetelności). Przedmiotem ewaluacji jest raczej program/projekt i jego efekty, zaś instytucja w ograniczonym zakresie (o ile stosowane przez nią procedury mają wpływ na realizację działań projektowych).
- może mieć charakter zewnętrzny lub wewnętrzny i jest realizowany przez uprawnione jednostki.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Czym ewaluacja nie jest - kontrola

- podobnie jak audyt odnosi się do aspektów finansowo-prawnych, realizacji danego przedsięwzięcia
- w odróżnieniu od audytu, który zazwyczaj ma charakter kompleksowy i całościowy, kontrola ma charakter wyrywkowy i nieregularny
- jest porównaniem stanu faktycznego ze stanem wymaganym
- zazwyczaj ma charakter zewnętrzny i jest realizowana przez uprawnione jednostki

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Czym ewaluacja nie jest - monitoring

- proces systematycznego zbierania i analizowania ilościowych oraz jakościowych informacji dotyczących wdrażania projektu (w aspekcie finansowym i rzeczowym)
- systematyczna obserwacja określonych wskaźników obrazujących postęp we wdrażaniu projektu, mająca na celu zapewnienie informacji zwrotnych na temat zgodności przebiegu realizacji projektu z założonym harmonogramem i budżetem
- kluczowe źródło informacji niezbędne dla przeprowadzenia ewaluacji

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Ewaluacja, audyt, monitorowanie - zestawienie różnic

	Ewaluacja	Monitorowanie	Audyt
Pytanie kluczowe	jakie są efekty projektu? Czy jest on dostosowany do potrzeb BO/użyteczny?	czy wszystko idzie zgodnie z planem?	czy działania wdrażane są zgodnie z przepisami/procedurami
Moment badania	punktowy - na początku, w trakcie i po zakończeniu projektu	ciągły – w czasie trwania realizacji projektu	okresowy - w czasie trwania i w momencie zamykania projektu
Zakres badania	szerokie spojrzenie na projekt i sposób jego wdrażania (ocena celów, realizacji, efektów odroczonech)	bieżące rejestrowanie postępów, weryfikacja tempa i kierunku, w którym zmierza projektu	poprawność procedur i rozliczeń, zgodność z zapisami prawnymi i przyjętymi zasadami
Realizacja	korzystanie z danych zastanych, pozyskiwanie dodatkowych danych	zestawienie istniejących danych z założonym planem	krytyczna analiza dostępnych danych
Podmiot realizujący	ewaluatorzy zewnątrzni lub sama instytucja	instytucja realizująca projekt	audytorzy zewnątrzni lub sama instytucja

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Funkcje/cele ewaluacji (1)

- **edukacyjna** - pomoc w zarządzaniu projektem, usprawnienie procesu jego wdrażania, doskonalenie kompetencji osób zarządzających
- **psychologiczna** – kształtowanie wiedzy dotyczącej danych działań, motywowanie pożądanym zachowań, promowanie określonych postaw i relacji
- **rozwojowa/formatywna** – poprawa jakości projektu, zaspokojenia potrzeb i oczekiwań BO, wzmocnienie demokratycznych procedur

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Funkcje/cele ewaluacji (2)

- **„rozliczeniowa”/konkluzywna** – podsumowanie i wykazanie efektów projektu, sprawozdawczość, zwiększenie odpowiedzialności za projekt, usprawnienie przyszłych działań
- **administracyjny/decyzyjna** - zdobycie informacji niezbędnych do podjęcia decyzji (strategicznych/operacyjnych), sprawowanie władzy
- **proceduralna** - spełnienie wymogu formalnego
- **promocyjna** - wzrost wiarygodności instytucji wdrażającej, uzyskanie poparcia społecznego dla danej inicjatywy

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Interesariusze i odbiorcy ewaluacji

Podmioty, które mogą brać udział w projektowaniu, realizacji oraz konsumowaniu wyników ewaluacji:

- reprezentanci zleceniodawców
- koordynatorzy projektu, członkowie zespołu projektowego
- instytucje współpracujące z realizatorem projektu
- zespół badawczy
- beneficjenci
- społeczność lokalna
- instytucje naukowe/eksperti
- media

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Warunki udanej ewaluacji (1)

- **udział wszystkich zainteresowanych**
określenie kogo ewaluacja dotyczy, kto poinformuje zainteresowanych o jej przebiegu i wynikach, kto inicjuje działania, kto je będzie planował i realizował, kto weźmie udział w dyskusji nad wynikami ewaluacji
- **jasne określenie celu**
poinformowanie wszystkich uczestników o tym, czemu ewaluacja ma służyć, jakie cele będą realizowane, kto ją inicjuje i czyje interesy są reprezentowane
- **wcześniejsze ustalenie norm postępowania w czasie ewaluacji**
kto i za co jest odpowiedzialny, kto wspiera proces z zewnątrz, kto i w jakiej formie otrzyma wyniki ewaluacji, kto będzie brał udział w interpretacji i w jakim zakresie będzie zapewniona ochrona danych osobowych

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Warunki udanej ewaluacji (2)

- **klarowne i ważne pytania**
czytelne i jednoznaczne sformułowanie pytań kluczowych, ważnych z punktu widzenia podmiotu inicjującego ewaluację
- **rozsądny zakres**
dostosowanie metod do możliwości osób przeprowadzających ewaluację, czasu i budżetu, którym dysponują
- **uwzględnienie różnych punktów widzenia**
np. nie tylko zespołu projektowego, ale i beneficjentów. W interpretacji danych powinny wziąć udział różne grupy osób np. niezależni eksperci.
- **informacja zwrotna** do wszystkich zainteresowanych

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Warunki udanej ewaluacji (3)

- **wystarczająca ilość czasu na analizę danych i przepływ informacji**
decydującą czynnością w procesie ewaluacji jest wspólna ocena wyników i podjęcie decyzji co do kierunków dalszych działań. Powinno się to odbywać w różnych zespołach, dlatego wymaga odpowiedniej ilości czasu
- **dokumentowanie wyników, oceny i wniosków**
praca powinna być starannie dokumentowana, aby można było wielokrotnie korzystać z uzyskanych materiałów i danych
- **systematyczny charakter ewaluacji**
dobra ewaluacja nie powinna być jednorazowym działaniem, ale regularnie przeprowadzaną procedurą

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Warunki udanej ewaluacji (4)

Poprawnie przeprowadzona ewaluacja powinna być:

- **użyteczna**
ma dostarczyć praktycznych informacji
- **wykonalna**
musi uwzględniać ograniczenia czasowe i finansowe
- **poprawna**
przeprowadzona zgodnie z prawem i zasadami metodologii badań społecznych, musi przestrzegać standardów etycznych
- **trafna**
bierze pod uwagę te informacje i czynniki, które mają znaczenie przy szacowaniu efektów

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Najczęściej popełniane błędy w ewaluacji (1)

- brak zrozumienia w organizacji czemu ma służyć ewaluacja
- przeznaczenie zbyt małej ilości czasu i środków na przeprowadzenie ewaluacji
- brak precyzyjnego planu ewaluacji (szczegółowego harmonogramu prac, wyznaczenia osób odpowiedzialnych za dane działania, przypisanie odpowiedzialności jednej osobie przy braku zaangażowania pozostałych)
- brak koncepcji ewaluacji (określenia jej celu, kryteriów, pytań badawczych)
- błędy w koncepcji ewaluacji (zbyt szeroki zakres ewaluacji, niepoprawnie dobrane kryteria, niewłaściwie sformułowane pytania badawcze)
- błędy metodologiczne (niewłaściwy dobór technik i prób badawczych, brak triangulacji - stosowanie pojedynczej techniki badawczej np. ankiety)
- brak etapu analizy (zakończenie ewaluacji na zebraniu danych, bądź powierzchowna analiza uzyskanych danych)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Najczęściej popełniane błędy w ewaluacji (2)

- wnioski oparte na nierzetelnych danych (błędnie zidentyfikowane źródła informacji, błędy w realizacji badania, niska responsywność, nieuprawnione przypisywanie reprezentatywności otrzymanym wynikom, poleganie na subiektywnych ocenach w miejsce ich konfrontowania z innymi ewaluatorami)
- realizacja badania ewaluacyjnego w nieodpowiednim czasie tj. zbyt późno/za wcześnie (wyniki ewaluacji nie trafiają na czas do odbiorców – decyzje już zapadły, bądź działania projektowe nie zostały jeszcze rozpoczęte)
- rekomendacje nie uzgodnione z adresatami, brak adresatów i terminów wdrożenia zaleceń,
- nie wykorzystanie wyników ewaluacji, brak ich upowszechnienia, rezygnacja z wdrożenia rekomendacji

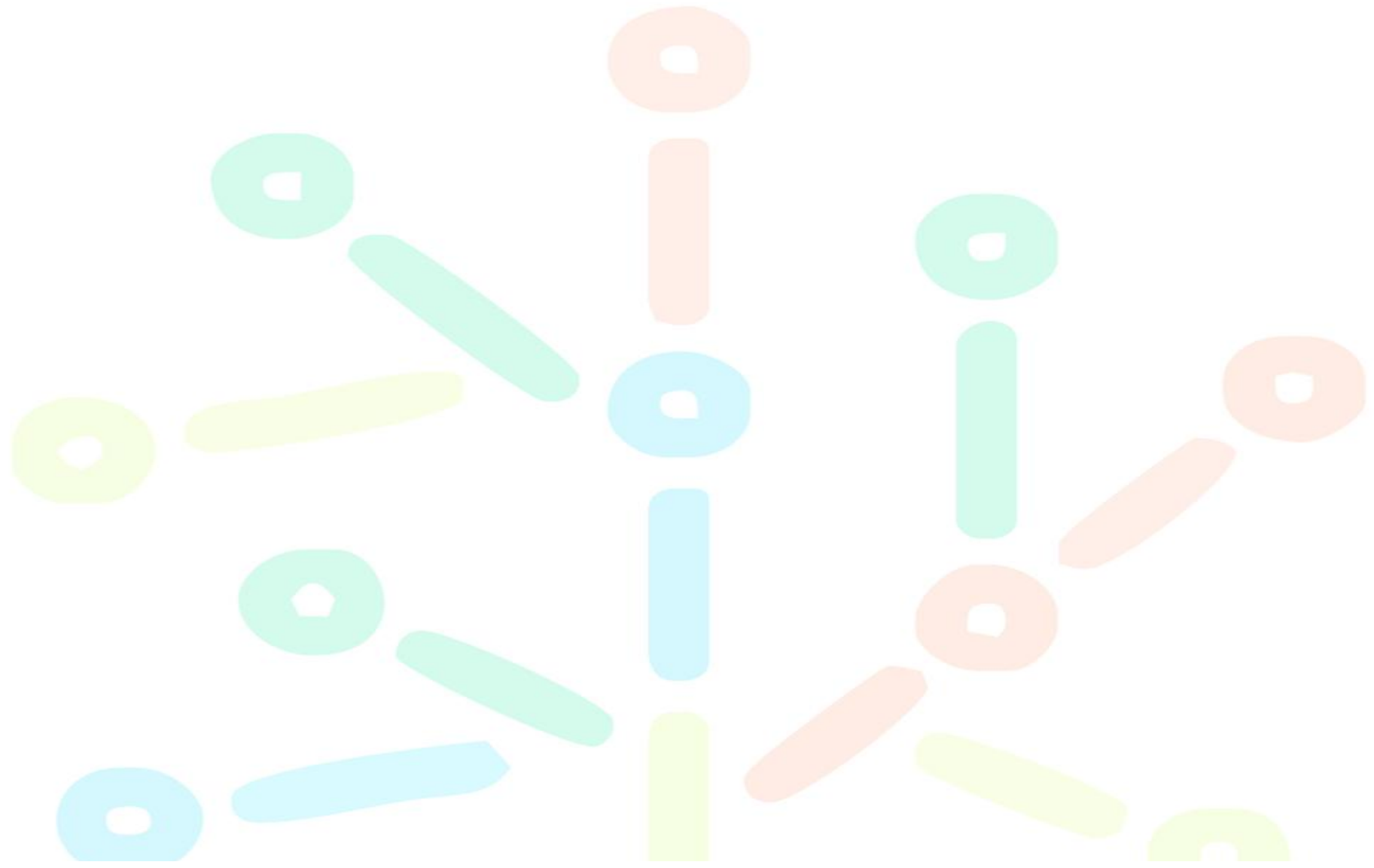

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Standardy ewaluacji

POLSKIE TOWARZYSTWO EWALUACYJNE

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Geneza standardów ewaluacji (1)

- standardy zostały wypracowane w ramach projektu „*Wspólnie tworzymy standardy ewaluacji w Polsce*” realizowanego przez Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne w okresie styczeń-listopad 2008
- projekt został sfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Środki Przejściowe (ang. Transition Facility) 2005 „*Wzmocnienie zdolności ewaluacyjnych w sektorze publicznym*”

- efekt wspólnej pracy środowisk zajmujących się ewaluacją
- w projekcie wzięło udział ok. 60 osób:
  - przedstawicieli administracji publicznej
  - przedstawicieli organizacji pozarządowych
  - przedstawicieli instytucji naukowych
  - pracowników firm realizujących badania ewaluacyjne
  - niezależnych ewaluatorów/ewaluaterek

- wsparcie osób zaangażowanych w proces ewaluacji w zapewnieniu możliwie najwyższej jakości prowadzonych ewaluacji,
- punkt odniesienia przy przygotowywaniu, zamawianiu, realizacji ewaluacji oraz wykorzystywaniu jej wyników,
- ujednolicenie rozumienia i wyrażenie obopólnej zgody co do respektowania podstawowych zasad etycznych procesu ewaluacji.

- dokument przedstawia zasady i standardy ewaluacyjne
- składa się z następujących rozdziałów:
  - I. Postanowienia ogólne – zasady etyczne
  - II. Planowanie ewaluacji
  - III. Realizacja ewaluacji
  - IV. Komunikowanie i wykorzystanie wyników ewaluacji

Rozdział I: Postanowienia ogólne

- dbałość o wysoką jakość ewaluacji
- zapewnienie odpowiedniego potencjału i kompetencji
- określanie podstawowych wartości procesu ewaluacyjnego
- utrzymanie niezależności i bezstronności procesu ewaluacyjnego
- zachowanie neutralności światopoglądowej
- zapewnienie równości wszystkich podmiotów, poszanowanie różnic

Rozdział II: Planowanie ewaluacji

- zasadność podejmowania ewaluacji
- określenie celu, przedmiotu i zakresu badania
- realistyczne podejście do sposobu prowadzenia badania
- określenie przejrzystych kryteriów wyboru ewaluatora/-ki
- zapewnienie niezależności ewaluacji
- zapewnienie zgodności z zasadami etycznymi

Rozdział III: Realizacja ewaluacji

- zapewnienie wysokiej jakości ewaluacji
- zapewnienie trafności i rzetelności badań ewaluacyjnych
- dbanie o partycypacyjność i jakość współpracy w procesie ewaluacji
- przestrzeganie warunków umowy
- dbanie o jakość relacji ewaluator-badanie

Rozdział IV: Komunikowanie i wykorzystanie wyników ewaluacji

- zachowanie przejrzystości struktury i języka raportu ewaluacyjnego
- zapewnienie rzetelności raportu ewaluacyjnego
- formułowanie precyzyjnych wniosków i rekomendacji
- konsultowanie wniosków i rekomendacji
- wykorzystanie rekomendacji

- praca nad standardami ma charakter ciągłego procesu, towarzyszącego rozwojowi kultury ewaluacyjnej w Polsce i pojawiającym się nowym potrzebom środowiska osób zaangażowanych w ewaluację
- zapraszamy do komentowania standardów oraz zgłaszania propozycji, które należy w nich uwzględnić, pod adresem **pte@pte.org.pl** lub korzystając z forum dyskusyjnego działającego na stronie **www.pte.org.pl/forum**.

Dziękuję za uwagę 😊

**SUKCES EWALUATORA NALEŻY SZACOWAĆ
WEDŁUG TEGO, CZEGO NAUCZĄ SIĘ INNI**

(A TAKŻE ON SAM ;)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

